

ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ

Помилкові вказівки виду *Myotis mystacinus* з території України [Erroneous Records of *Myotis mystacinus* from Ukraine]. — Згідно з традиційними поглядами у фауні Європи існує один вид групи вусатих нічниць — *Myotis mystacinus*, ареал якого, зокрема, охоплює всю Східну Європу загалом та Україну, зокрема (Кузякін, 1950). Визнання у складі фауни регіону двох морфологічно дуже близьких видів *Myotis mystacinus* та *Myotis brandtii* (Стрелков, Бунтова, 1982–1983: Зоол. журн.) вимагає детального аналізу поширення цих двох видів, з яких власне *Myotis mystacinus* займає в основному південну частину надвидового ареалу. Дані з літератури свідчать про наявність у фауні України тільки *Myotis mystacinus* (s. str.), але серед згаданих Стрелковим зразків є лише екземпляри з прикарпатських та приморських областей. Абеленцев та Попов (1956: "Фауна України") підкреслюють, що "загадковою є відсутність її (*mystacinus*) у центральних і північних частинах УРСР" (с. 339); те саме відмічають й інші дослідники. Якщо це справедливо, то можна стверджувати, що ареали нічниць вусатої (*Myotis mystacinus*) і Брандтової (*Myotis brandtii*) на значній території України не перекриваються, і їх визначення можливе вже на підставі даних щодо місць їх знахідки. Однак 1990 р. у зведенні "Кажани Києва та Київської області" (Препринт Ін-ту зоол. НАНУ № 90.4) Р. Лихотоп, В. Кач та Н. Барвинський, згадуючи про цей ареологічний парадокс, спростували його двома невідомими раніше знахідками, які підтвержені переглянутим авторами фактичним матеріалом з Центрального науково-природничого музею НАНУ (ЦНПМ, Київ). Перша з них стосується зимової знахідки виду в окол. Києва (24.12.64, пункт невідомий, № 2623), друга — осінньої знахідки в с. Лісники Києво-Святошинського р-ну (2.09.1983, уроч. Лісники на південній околиці Києва, leg. Ісаєв, № 10523). Наразі це є єдина підтверджена фактами інформація, яка відновлює погляди на цілісність ареалу надвиду та яка дозволяє відносити зсю територію України до ареалу власне *Myotis mystacinus*. Згадані матеріали ЦНПМ переглянуто, і нетипові для вусатої нічниці великі розміри і темне забарвлення спершу були сприйнято як ознаки *Myotis brandtii*. Однак за деталями екстер'єру, будови черепа і зубної системи обидва зразки беззастережно віднесені до іншого підроду — *Leuconoe*, і матеріал ідентифіковано як *Myotis daubentonii* (нічниця водяна). Так само перевизначено єдиний екземпляр "вусатої нічниці" з Волині (оз. Сірочь, № 9220 (893); 1969, leg. Абеленцев, = *Pipistrellus*), одну з двох "вусатих нічниць" з Тернопілля ("Чортківський і Борщівський р-ни" = ?Кривчанські печери; № 2611: leg. Бачинський, 8.04.1965, = *daubentonii*) та 4 з 5 наявних "*mystacinus*" із Закарпаття (с. Береги Березівського р-ну, № 252&253: leg. Абеленцев 28.07.1947; с. Велика Добронь Ужгородського р-ну, № 251&254: leg. Абеленцев, 6.05.1948, = *daubentonii* (всі — шкірки з черепами)). Згадка про "вусату нічницю" з Харківщини (Абеленцев, Попов, 1956) також пошукова: єдиний відомий мені звідси зразок "*mystacinus*" зберігається в Музеї природи Харківського ун-ту (МПХУ; № 2584(2437): Харків, лісосмуга, 24.08.1938, leg. — ?, R=37,7 мм; шкірка без черепа), і його перевизначено як *Myotis daubentonii*. До цього додамо, що остання надія на ідентифікацію брандтової нічниці в колекції ЦНПМ, що покладалась на екземпляр "*mystacinus*" із Саблівських печер (півд. окол. Санкт-Петербурга, 02.1937, leg. Кузякін), спростована його перевизначенням як *Myotis daubentonii*. Отже, всі наявні колекційні зразки виду *Myotis (Selysius) mystacinus* з центральних і північних районів України перевизначені як належні виду *Myotis (Leuconoe) daubentonii*. Дивним залишається те, що згадані тут зразки становлять третину наявних в колекції ЦНПМ "вусатих нічниць", і всі вони зібрані і визначені як "*mystacinus*" відомими фахівцями, що можна пояснити лише недоліками визначників. Жодний із колекційних зразків не було ідентифіковано як *Myotis brandtii*, і цей останній вид залишається невідомим для території України. Фактичні матеріали підтверджують наявність *Myotis mystacinus* (s. str.) тільки у смузі південних областей України від Карпатського краю до Донецького — на Закарпатті, Львівщині, Івано-Франківщині, Хмельниччині, Одещині, Херсонщині, у Криму, на Запоріжжі та Луганщині. — І. В. Загороднюк (Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Київ).